

ples uz bubanj

arturo uslar pietri

ARTURO USLAR PIETRI (1906) venezuelanski moderni humanist. Majstor pripovetke, eseja i novinarstva. Nekoliko puta je bio državni ministar. Njegova najpoznatija dela: zbirka pripovedaka »Trideset ljudi i njihove senke«, »Rešetka«; romani: »Obojena koplica«, »Put Dorada«.

Gurnuli su ga na zatvorski pod od cigala i zaključujući vrata. Unutra je vladao mrkli mrok. Cigle su bile hladne i on kao da oseti olakšanje onako ispružen po njima. Onako tih i nepomičan Sunovraćen u dugo očekivani san.

Čuli su se tromi komesarevi koraci kako se udaljavaju. Bili su to koraci gospodina Gaspara, jednog četvrtastog krivonoča, poput vreće za kakao, sa belim sandalama od konoplje, sa bluzom raskopčanog okovratnika i sa ukrišnim remenima na prsimu od žute svile isčupane iz petlovinog repa.

U tamnicu je dopirao zvuk bubnjeva, oštar ritam, beskonačan i jednoličan, rapav kao da dopire iz rudnika, a u tami se naslučivali koraci Črnaca koji su tapkali u prašini na trgu.

Na široke kedrove okačili su nekoliko dimljivih svetiljki koje su u tami osvetljavale znojave crnačka lica.

Tu ga je i našao gospodin Gaspar. Šunjava se polako, lagano, pažljivo, čas prijubljen uza zid čas skriven iz drveta, van domašaja svećiljki. Noge su mu se pomerale u ritmu dok je unjkavo pevuo kroz zube. Počeo je i sam igrati. A zatim, ni sam ne znajući kako, igrao je sa jednom Crnkinjom koja je žarila očima, sเมhom i mirisom u tami.

— Ovamo, Soledad, da igramo.

— Gle, Hilario, Već si se vratio.

Ali upravo tada, ili malo kasnije a možda i mnogo kasnije stigao je gospodin Gaspar. Nije bilo potrebno da vidi da bi znao da je on. Poznava mu je glas, korak, osetio ga je kako dolazi. Znao je da mora doći.

— Vidi, vidi, Hilario. Znao sam ja da ćeš ti sam doći. Da ćeš polako posustati. Kada je vojna policija pošla u poteru rekao sam im da ne odustaju. Poznajem ja svoje ljude. I evo. Sam si došao.

Konopcem mu brzo vezase ruke na ledima. Ples uz bubanj nije prestajao ali su mnogi primetili šta se dešava i počeli su da ga okružuju.

— To je Hilario.

— Tako je. Vojnik iz Manteka.

— Dezertirao je iz kasarne u Kaukagui.

— Ne ginu mu batine.

Dozvolio je bez opiranja da ga povedu. Iz polutame piljili su u njega crnačke oči. Dok je prolazio ispod svetiljki video se koliko je mršav, koža mu je postala zagasita i boje zemlje, usne ispucale, oči upale i ugašene.

I sam komesar je morao da primeti:

— Pretvaraš se u kost i kožu, Hilario. Na tebi ni šaka mesa. A tako si čvrst kao crnac.

On je čutao. Jedva da je i gledao. Čuo je samo po nešto a i to smušeno. Čuo je kako žene govore:

— Jadnik. Kako se samo predao!

— Onako mršav neće podneti batine.

Nije bio siguran da li je to čuo ili pomislio dok je napuštao trg ispunjen ritmom bubnja, dok je ulazio u mračni hodnik komesarijata i nemajući snage da se odupre guranju pao na zatvorski pod od cigala.

Pod pritiskom bubnja, gotovo u istom ritmu udarae je i njegov puls. Osećao je žed. Pritisnuo je suve usne na vlažnu ciglu.

Znao je da će se sve ovo dogoditi. Bezbroj puta je o tome razmišljao. Mislio je o tome neprekidno dok se gladan skriva po šumama i spuštao do reke da bi se napio vode ili da bi pljačkao rančeve. Znao je to još od onog dana kada je pobegao iz kasarne.

Moralo se desiti da dode u selo i da ga Gospodin Gaspar uhvati, da mu veže ruke na ledima, kao sada, kao što ih je vezao i na dan regulacije.

— To je zbog toga da bi znao šta je dobro i da bi od tebe postao čovek.

Ali on je jedino želeo da spava. Da spava zbog svih onih dana i noći provedenih u planini. Tu, opružen na ciglama bio je spokojan.

Priljubio je lice uz pod i nije osećao vlastitu težinu.

— Kao da sam u bestežinskom stanju.

Bubanj je utihnuo. Verovatno je bila već kasna noć. Osećao je težinu kuću na zemlji. Ni je ih bilo mnogo. Samo šest na trgu sa svojim kulama. Crkva. Glavna ulica. Više je bilo obora nego rančeva. Ipak je osećao njihovu težinu. Osećao je kako klizi uspavana i tamna voda reke Tui, u blizini a možda i mnogo dalje. Osećao je kako struji vetrar iznad krovova, drveća i vode, i kako dotiče zemlju. Vetrar je lakše duvao nego što je Tui uticala u more.

— I njemu samog se činilo kao da klizi i pluti. Odjednom dove stvari i pogleda u tamu.

— Nedostaje samo bić narednika Sirguelu

— procedi kroz zube i naježi se.

Dok je bio u zatvoru video je bičevanje jednog dezterera.

— Pažnja! mirno...! — vikao je oficir.

Kaznjeni vod je zauzeo položaj.

Tad je započelo kažnjavanje. Mnogo pre svitanja. Narednik Sirguelo je sa pomoćnikom pripremao bičeve. Dezterera su postavili ispred kaznenog voda. Skinuli su mu pantalone. Bilo je hladno kao i sad Vezali su mu ruke i onako klečeći između ruku i kolena proturili puške kao klade. .

Narednik ga je udarcem noge prevrnuo i pre no što je podigao bić svirači su zasvirali pavantu da se krici ne bi čuli.

Jedan udarac bićem, dva, tri. Krvnici su sve jače udarali ali se krici mučenika nisu čuli jer su svirači neprekidno i veoma glasno svirali pavantu. Nesretni Hilario je pevuo:

— Tua, tua, tua, pavana...

Pedeset udaraca bićem. Sedamdeset.

— Tua, tua, tua, pavancica.

Pre no što su ga okrenuli na drugu stranu da bi nastavili, po poderanoj stražnjici prosuli su mu lavor rasola.

Narednik Sirguelo je zamahivao bićem. Jakuč mučenika gotovo da se nije ni čuo.

Tua, tua, tua, pavana...

Zvuk pavane nije mu izlazio iz glave. Narednik Sirguelo je imao duge zulufen i zlatan Zub. Biće da je još uvek u kasarni Kaukagu.

Ujutro će ga vojna policija sprovesti dalje. Ukrcaće ga u čamac na reci. Ruke mu neće osloboditi. Ponovo će ga iskrpati. Dok bude prolazio pored rančeve ljudi će radoznao izviri-vati.

— Vode dezterera.

Ući će u Kaukagu. U sumrak. Sporednom ulicom. Proći će pored kolonijalne prodavnice sa različitim potrebitinama. A tamo u blizini je i kasarna. I na vratima, ili u dvorištu, morao je biti rednik Sirguelo.

Trebalo je mnogo pešačiti. Da bi se konačno stiglo. Morali su ga izvući odavde. Spustiti se do obale reke. Tu provesti jutro. Spavati u čamcu. Onako ispružen na dnu čamca posmatrati kako prolaze krošnje drveća, kako proleću ptice. Ponovo pristati. Ljudi bi se spustili do obale. Bilo bi već kasno. Ponovo bi proplitivali:

— Kako su ga uhvatili?

— Gde se skriva?

— Je li ga vojna policija našla?

I ona reč koju su ponavljali, koju će ponavljati, koju je on sam ponavljao mnogo puta: batine. Batinaće ga. Batine mu ne ginu. Sto udaraca bićem. O, rajske batine. Dvesta udaraca bićem po stražnjici. Batine dostojne odraslog čoveka. Zlatni Zub narednika Sirguela.

— Tua, tua, tua, pavana.

To je bilo ono o čemu je neprekidno razmišljao od kako je pobegao iz kasarne. Od kako je video bičevanje onog vojnika dezterera. Od kako ga je video uhapšenog, svog iscepangog i krivonogog poput kakvog odrpanog Jude.

A sada, onako ispružen na tamničkom podu, osećao se tako mršavim, tako slabim. Neće podneti bičevanje. Ni polovinu. Jedan, brojao je narednik. Dva. Tri. Prvi udarci su pekli kao žeravica. Posle je potekla krv. A zatim kao da su mu polako kidali kožu. Onda je počeo unutrašnji bol. Trideset. Trideset i jedan. Bol u stomaku, slezini. U plućima. Sedeset i šest. Sedeset i sedam. I upravo tada je nastupila napetost. Tada su se zaustavili. Otišli. Zapali.

Cigla pod obrazom se već zagrejala. Ispratio je po podu sive dok nije našao hladan deo i ostao na njemu. I dalje je sve bilo mračno i tih. Počeo je da osluškuje. Ni daska veta. Ipak, tamo negde u daljinu lajao je pas.

Mnogo dalje od zatvora, kuće i trga.

Iz daljine, u selo je dopirao lavež pasa. Sa reke. Planine. Iz noći. Samoće.

— Prokletstvo!

Sa planine je dopirao lavež. Niko ga ne bi mogao uhvatiti da je mogao da se vrati tamo. Osluškivao je laveže pasa dok se pomalo kroz šipražju obronka i posmatrao ranč na otvorenom brežuljku. Noću ga je glad terala iz planine. Naučio je da se besumno kreće i da osluškuje kao jeleni. Da osluškuje niz veta. Ponekad bi nešto čuo. Skriva se u neki plast i gledao kako prolazi vojna policija sa mačetama, puškama i presavijenim kabanicama.

Kada bi ga nanjušio neki pas i zalajao morao bi se zaustaviti. Ostavljao je ranč iza sebe i zavlačio se duboko u planinu. Jeo je plodove guajabe i korenje. Ponekad ga je mučila glad. Neki put bi uspeo da se približi ranču a da ne zalaže, uzimao bi sa ognjišta hranu i bežao.

Nikada nije napuštao selo. Da je dolazio iz šumarka sa druge strane mogli bi ga otkriti. Ostavlja bi da skita po šumama na obroncima; U daljini je video reku. Tui je tekla mirno. Ponekad bi prošao neki kanu i on bi iz daljine prepoznao nekog od nadničara.

— Prokletstvo!

Ponekad bi video, dok je ležeći pio vodu iz reke, suvi list kako pada u vodu i kako ga struja odnos, zbuњeno bi ga posmatrao sve dok ne bi prenuo krik šumske kokoši ili kričanje papagaja u letu.

Sa nekih uzvisina je mogao videti selo. Kedrove na trgu, crkvu, komesarijat, glavnu ulicu. Ljudi na vratima kolonijalne prodavnice. Da je samo on mogao biti tamo gde je bio njegov pogled, gde je bio onaj čovek naslonjen na vrata. Kakav bi samo metež izbio!

— Hej! Stigao je Hilario.

— Onaj dezterer.

— Uhvatite ga!

Ali on je bio daleko, u šumi gde veta zavija. Noću su se videla samo drhtava svetla u tamni. Selo je izgledalo još dalje i manje.

U planini je izgubio svaki pojам o vremenu. Smršao je. Koža mu je pobelela. Pretvorila se od zagasite u zelenu, kao rep kaimana. Kretnao se sve teže. Zamarao se pri penjanju. Zadihao bi se i na trenutak zaustavljao da se odmori. Zgrbiljen, zadihan, mirovao bi posmatrajući noge i ruke. One su bile najmršavije i najusuvlje. Dlanovi su mu bili krvavo modri a nokti žučasti. Bilo je noći kada nije imao snage da se spusti do rančeve. Ostajao bi pod drvetom drhteci od užasne hladnoće. Imao je na sebi samo pocepane pantalone. A bilo je mnogo hladno. Ako bi i čuo kakav šum nije imao snage da se pomeri. Mogla je biti i neka životinja.

Mogla je biti vojna policija. Ako su oni uhvatili ga. Nije imao volje ni da im se odupre niti da osluškuje. Ostajao bi za trenutak utučen, pažljiv, ali šum se nije ponavljao i on bi odahnuo.

Umesto da se udalji jer se osećao bolesnim i slabim, preblizavao se sve više selu. S vremenom na vreme bi pomislio:

— Ako me sad uhvate neću podneti batine. Tako ču i završti. Ali nešto duboko u njemu, nešto tako strano i neizbežno vuklo ga je u opasnost, prema selu.

U dva ili tri maha približavao se obalom reke do prvi kuća. Čak se usudivao da uđe u sušnicu i ukrade komad mesa. Jednog dana su ga uhvatili. Bog je tako hteo.

— Prokletstvo!

Niti spava niti je budan. Oseća kako se zareva pod pod njegovim telom. Kako mu celo, nespokojno telo drhti na ciglama. Kako mu trnu hladne ruke stegnute konopcem na ledima. Kako spavaju kosti u slatkotom bolu od topoline. Silom zatvorili oči da bi spavao. Poduzimaju ga nejasna svetljanja. Crvene tačkice koje mu izmiču. Puls mu neprekidno snažno bije.

Tam. Tam. Tam. Tamtamtam. Tam. Tatam. Kao bubanj. Ponekad jasno a ponekad teško i promuklo. Baš kao bubanj.

Tako ga je čuo još se reke. Kad se približio šćućuren u senci prvim kućama. Mnogo je vremena prošlo od kada je slušao samo pucketanje grana, lavež pasa, cirkut ptica. Ali ovaj topli zvuk bubenja nikad. Šćućuren, udarao je nogama i rukama u zemlju. Tam tam, tam tam, tam tam. Talasi toplotne obavijali su mu te-

Već se približio svetlima trga tako da je mogao čuti tromi ritam koraka. Senke Crnaca su se kretale u jedinstvenoj masi. Svetlost kao da se penjala i spuštalala po granama kroderiva.

Skrivajući se iza zidova pojavi se na trgu. Na zvuk bubenja spopade ga grozničava drhtavica. Odzvanjalo mu je u glavi i odbijalo se kao od velikog bubenja u koji su udarale crne pesnice. Potpuno se iznemirio. Sve proizlazi iz bubenja. Žene. Svetla. Nazivi stvari. Njegovo ime kojim ga neprekidno doziva.

Hilario, kaže. Hilario, ponavlja. Hilario, bubanj. Hilario, senka. Hilario, Hilarčiću, Hilario, junačino. Laričiću, čiču, iču, ču. Odjekuje ritam bubenja. Sve se trese. Ječi i odjekuje. Bruji u tami. Bruji.

Hilario drhti. Trese se. Koliko samo žena podrhtava u tami! Hilario, Hilarčiću. Hilario junačino.

Pored njega su poskakujući prolazile senke. I one i bubanj i trg i svetla. Bio je okružen njima. Ritam mu je udarao u kosti i oči. Pored njega su prolazila zadihana usta i mutne oči.

I ona žena koja je dolazila nošena i donošena ritmom bubenja pred njega. Drhteći zbog njega. Vezana s njim. Sudarena s njim.

— Hajde Soledad, da igramo zajedno!

— Gle, Hilario, već si se vratio!

I upravo tada ga je osetio kako dolazi. Nije ga ni video a osetio je njegov korak. Razlikovalo ga je od zvuka bubenja. Korak gospodina Gašpara. Trom, čvrst, siguran. Nije morao da se okreće da bi ga osetio.

Mogao je da ih broji. Prvi. Prode jedan tren. Drugi. Približavao se. Ništa se drugo nije čulo osim koraka gospodina Gaspara, komesara. Ni ples se nije čuo, samo koraci.

Zaškripase vrata. Otvorenih očiju, onako ležeći na ciglama vide zatvor ispunjen pepeljastim svanućem i na vratima visokog i glomaznog gospodina Gašpara, a iza njega lica, kabанице, puške i mačete kaznenog voda.

Sa španskog: Dragana Nikolić

dve Ćelite

Julio Garmendia

HULIO GARMENDIA (1898 – 1977) jedan je od najvećih savremenih venecuelanskih pripovedača. Njegova sposobnost pripovedanja, čistota pisanja, ironija i fantastika, učinili su od njega savremenog klasičnika. Neke od najpoznatijih zbirki pripovedaka su: List koji nije pao u svoju jesen., »Zlatni kaktus., »Prodavnica lutaka.«

Ćelite ima kunića, a ona Ćelite preko puta ima žabu krastaču. Osim kunića, Ćelite ima jednu mačku, dva psa, papigicu i tri bele golubice u drvenoj, zelenoj kućici za ptice. Medutim, nije imala žabu kao ona Ćelite preko puta i zato njen sreća nije bila potpuna.

— Ćelite — reče dajem ti za žabu srebrno zvonce sa plavom vrpcom.

Ali ona Ćelite preko puta neće da menja svoju žabu za srebrno zvonce sa plavom vrpcom... ni po koju cenu, ni za šta na svetu. Srećna je što je ima, što se priča o njoj — a samim tim i o Ćeliti — i što vrtlar Pablo, dolazeći kao i obično da seće rdobradicu, smireno izjavljuje:

— Eno žabe male Ćelite kako spava pod košaricom.

Sa prvim sumrakom pojavi se žaba ispod košarice ili vlažne paprati; skokne uokolo koji put a zatim kreće u šetnju po pločniku. Ćelite je posmatra i drhti od straha, da je ne smrška neki automobil, ujede pas ili izgrebe mačka one druge Ćelite. Teško je imati vlastitu žabu jer izuzetno komplikuje život; imati žabu nije isto što i imati psa, mačku ili papagaja. Ne možete je ni zatvoriti jer bi onda bila nesretna a to bi značilo da je ne volite.

U isto vreme, i ona Ćelite preko puta, šćućurena u vrtu iza plota, posmatra brižno žabu kako skakuće ulicom i duboko prestrašena uzvikuje:

— Ala je to čudno! Ne može ni trčati ni leteti... Sirota žabica!

Zadrhti svaki put kad se približi neki automobil ili prode pas koji se vraća kući na večeru, ili kada iznenada iz tame blesnu mačije oči. U isto vreme razmišlja, uporeduje... Ona ima toliko životinja — osim lutke Gizele — a niko nikad ne govori o tome. Medutim, ona Ćelite preko puta ima samo jednu jedinu žabu i svi su pogledi uprti u nju, svi osmesi i reči hvale. To se ni malo ne sviđa ovoj Ćeliti koja sebe vidi omaloženom.

— Ćelite — reče — osim zvončića sa plavom vrpcom daču ti još nešto. Golubice prave gnezdo, donose suve grane u kućicu; daču ti golupčića kad se izlegu... Ne! Daču ti ih kad već odрастu i budu sposobni da se sami hrane...

— Neću — odgovara bez dvoumljenja ona druga Ćelite — ne bih je menjala ni za šta na

Jubodrag Janković je: don kihot

svetu, to je jedino što imam. Tata ne voli životinje — dodaje gledajući na prostrani i napušteni vrt, — a što se tiče žabe, nju nikad ne vidi; jedino nju mogu imati i zato je ne menjam ni po koju cenu. Ni po — ko — ju!

— A ako ti dam i Gizelu sa svim njenim odeticima, ružičastim cvetnim i od velura? — uporno će Ćelita.

— Rekoh ti već da neću — odgovara tvrdog lavo Ćelita, ona preko puta.

— A ako ti dam i Kokoa? — upita, drhteći od vlastite smelosti ona druga Ćelita.

— Ni tada neću. — A Peluso ako ti dam?

— Ma neću!

— A Kralja i Ernestinu? I golubice u kućici? — besno će Ćelita.

— Ma neću nikako!

— Glupač! — Reče joj druga Ćelita — Zar stvarno misliš da bi ti dala sve ovo za žabu?

— Ne moraš mi dati jer ti ni ne tražim; već sam ti rekla da ni za šta na svetu ne menjam žabu. Bilo šta da mi daš!

Atako vam je to. Da je žaba imala mlade, ona Ćelita preko puta bi joj sigurno dala jednu, dve ili tri, ali ko bi to znao. Žabarski život je čudan, o njima se ništa pod milim bogom ne zna. Nisu kao na primer golubice za koje svi znaju kad se gnezde i koliko jaja polažu, kako hrane svoje mlađunce, šta vole, šta rade i šta cvrkuću. A ko bilo šta zna o žabama iz svog vrt-a? Jedino se po neki put, noću, nakon pljuska ili obilnog zalivanja mlađica čuje... kre, kre, kre... zna se da je to žaba, jedna od ovdašnjih, i to je sve.

Početkom kišnog perioda, onog istog dana kad se nebo naoblaci i kad su pale krupne kapi kiše, jednog tmurnog poslepoledneva, Ćelita nas je napustila, ona Ćelita odavde...

Beše slabašna devojčica, okruživali smo je mnogobrojnim životinjama jer su je neverovatno privlačile, a možda, sasvim nesvesno želeći da je životinje nekim čudom spreče da ode, vezujući je za ljude, igre, svetlost, vazduh i oblake, travu i njenu svežinu... Vezujući je za život!

Danas smo je ponovo posetili u malom četvrtastom vrtu u kojem spava. Skriven između paprati i košarica, medu namigušama, zevalicama i begonijama koje su skupa činile vlažni, šaroliki šumarak... tu, u senci i vlazi videsmo žabu... Ćelita ona preko puta, odnela je tamo...

...i tako Ćelita, ona preko puta sada ima kunića, mačku, dva psa, papigu i pet ili šest belih golubica u drvenoj, zelenoj kućici za ptice... A ova Ćelita odavde... Ma šta ja to govorim? Ona Ćelita mnogo, mnogo dalje sada ima tajanstvenog prijatelja, između paprati i košarica, u vlažnom, šarolikom šumarku u kojem spava... Tajanstveni prijatelj koji se pojavljuje u sumrak, skakajući i krekeći oko nje... Tajanstveni i neobični prijatelj...

Sa španskog: Dragana Nikolić